

ARJEN BAREL - STU PACKER - RONNI GURWICZ
Uygulamalı Hikâye Anlatıcılığı

The World is Storytelling

© 2022 Arjen Barel, Aharon Gurwicz (Ronni Gurwicz), Stu Packer

İletişim Yayınları 3399 • Başvuru Dizisi 128

ISBN-13: 978-975-05-3625-0

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2024, İstanbul

EDITÖR Bahar Siber

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Yağmur Yıldırım

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ARJEN BAREL - STU PACKER
RONNI GURWICZ

Uygulamalı Hikâye Anlatıcılığı

The World is Storytelling

ÇEVİREN *Ali Cevat Akkoyunlu*

ARJEN BAREL 1973'te doğdu. Amsterdam Üniversitesi'nde Dramaturji ve Kültürel Araştırmalar eğitimi aldı. Halen Amsterdam Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde hikâye anlatıcılığı dersleri veriyor ve hikâye anlatıcılığının gençlik ve toplum hizmetlerinde kullanımı üzerine dünyanın çeşitli yerlerindeki profesyonellere yönelik eğitimler düzenliyor.

STU (STUART) PACKER 1965'te doğdu. Guildford, St Catherine's Drama Studio'da oyunculuk eğitimi aldı. Çok sayıda film projesinde yer aldı ve dünyanın çeşitli yerlerinde uygulamalı hikâye anlatıcılığı projeleri yürüttü. Halen İngiltere'de hikâye anlatıcılığı ve anlatıcı koçluğu yapıyor.

RONNI GURWICZ Lund Üniversitesi'nde ekosistem analizi eğitimi aldı. Halen İngiltere'de iletişim ve hikâye anlatıcılığı koçu olarak çalışıyor ve Amsterdam Hikâye Anlatıcılığı Merkezi'yle ortak çalışmalar yürütüyor.

İçindekiler

Giriş	9
1. BÖLÜM	
Bana Bir Hikâye Anlat	13
Hikâye anlatıcılığı nedir?	14
Sözlü iletişimin gücü	18
Güzel bir hikâye mi anlatıyorsunuz?.....	20
Hikâye kurgusu	20
Basitleştirilmiş hikâye kurgusu	22
Kırmızı İplik	27
Kişisel hikâye ve halk hikâyesi	29
Tarih ve halk hikâyesi	32
Kişisel, duygusal ve evrensel: Bir model.....	37
<i>Adını kim koydu?</i>	38
<i>Adından memnun musun?</i>	38
<i>Adının derin anlamı nedir?</i>	38
Bağlantı enerjisi	44
Paylaşmada denklik.....	45
Sempati ve empati.....	49
<i>Sempati</i>	49
<i>Empati</i>	50
Empati ve merhamet.....	52
Ortak zemin	53
Ortak zemin ve alanlar	54

Kırılganlık, özgünlük ve tiyatronun rolü.....	55
<i>Kırılganlık ve korumasızlık</i>	56
<i>Özgünlük</i>	59
<i>Tiyatro ve dramanın rolü</i>	62
Hikâye anlatıcılığı atölyeleri ve diyalog masaları.....	63
Yeni bir anlam.....	65
Ortak zemin.....	65
Steve Jobs çağımızın en büyük hikâye anlatıcısı mıydı?.....	65

2. BÖLÜM

Paylaşmanın Gücü	67
Ben kimim? Sen kimsin? Biz kimiz?.....	67
Kişisel gelişim ve toplumsal etki için hikâye anlatıcılığından yararlanmak.....	68
Kişisel gelişim üzerinde nasıl çalışabiliriz?.....	69
Özgüven, özsaygı ve benlik imgesi.....	69
“İlginç olmayan hikâyeler”.....	72
İstenmeyen hikâyeler.....	74
Travmatik hikâyeler.....	74
Baskın ve ikincil anlatılar.....	76
Baskın anlatılar oluşturmada hikâyelerin etkisi.....	77
Hikâyeler kime aittir?.....	79
Tek hikâye.....	81
Hikâyelerle özgüven ve özsaygı üzerinde çalışmak.....	84
Öz düşünüm.....	88
Kavramak ve tutmak.....	92
Sağlık ve esenlik amaçlı hikâye anlatıcılığı üzerine düşünceler.....	94
Nasıl toplumsal etki yaratırsınız?.....	98
Yaftalayarak düşünmek, önyargılı olmak.....	106
Çatışma dönüşümü.....	111
Çatışmanın çevresinden dolanmak.....	113
Uzlaşma arayışı: Paylaşılan anlatılar ve asimetrik ilişkiler.....	117
Hikâye anlatıcılığının tehlikeleri.....	124

3. BÖLÜM

Uygulama	127
Hikâye anlatıcılığının bazı özel uygulamaları.....	127
Hikâye anlatıcılığı ve kültürel miras.....	128
(Anlatı) tarihçi(si tarihî) hikâye anlatıcısına karşı.....	129
Tarihî hikâyeyi yerleştirme.....	131

Hikâye Anlatıcılığı ve Dil Edinimi	133
Dil edinmede çapraz beceri olarak hikâye anlatıcılığı	135
Bölümleme	136
Yeni bilginin kodlanması	138
Yeni bilgiyi mevcut bilgiyle bağlantılandırmak	138
Ritim, müzikalite ve yapı üzerine çalışmak	139
Dil edinimi yoluyla kişisel gelişim	140
Hikâye anlatıcılığı ve eğitim	141
Sınıfta hikâye anlatıcılığının önemi	142
Sınıfta hikâye paylaşmak	143
Hikâye anlatıcılığı ve bilgi aktarımı	145
Hikâye anlatıcılığı ve yeterlik edinimi	146
Pratik becerilerden fazlası	150
Hikâye anlatıcılığı ve yaşlı insanlarla çalışmak	150
Anımsama ve esneklik: Hikâye anlatıcılığı ve korumasız insanlarla çalışmak	158
Geçmiş, bugün ve gelecek	159
Şimdinin temeli olarak geçmiş	163
Hatırlamanın kökeni ve değeri	163
Zihinsel esneklik	165
Sonuç yerine	168
4. BÖLÜM	
Paylaşarak Bağ Kur Yöntemi	169
Yöntem	170
Terminoloji	171
Başarılı bir atölyenin yapısı: Beş aşama	172
Farklı alıştırma türleri	174
Gruplarla çalışmak	175
Ayrıntılandırılmış aşamalar	177
<i>Toplantının açılması ve kapatılması</i>	177
1. Aşama: Ekip oluşturma	178
2. Aşama: Yaratıcılığı uyarma	194
3. Aşama: Farkındalık yaratma	198
4. Aşama: Hikâye yaratıp paylaşma	213
5. Aşama: Değerlendirme	223
Sonsöz	225

GİRİŞ

2020 baharında, Avrupa genelinde ilk COVID-19 dalgası zirve yapmış ve kıtanın çoğu evine kapanmış durumdaydı. Korku, kaygı ve yalnızlık yükseliyor, dünya çok karanlık bir yer gibi görünüyordu. Dünya çapında bazı hükümetler çözüm bulma konusunda ön almak yerine, kim suçlu diye birbiriyle dalaşmakla meşguldü. Bazılarımız rahatlamayı kendini ev işlerine vermekte, bazılarımız saatlerce internette dolaşmakta buluyor, bazılarımızsa hiçbir şekilde rahatlayamıyordu. Her yerde toplumsal çöküş duygusu vardı; birahanelerin kapanmasıyla, ibadethanelerin kapılarına kilit vurulmasıyla, okullarda sınıfların sessizliğe gömülmesiyle, büyükanneye sarılmanın imkânsız, hatta apaçık tehlikeli hale gelmesiyle birlikte, toplumsal bağlarımız yitip gitmiş gibiydi.

Ne var ki, en karanlık anda parlak bir ışık görüldü ve normal bağlantı kurmanın imkânsız olduğu yerde, yeni biçimler uç vermeye başladı. Daha önce internet bile kullanmamış aile üyeleriyle Zoom sohbetleri, dünyanın dört bir köşesinden arkadaşlarla sanal oyun seansları ve “doğru” sosyal mesafe kurlarına uyararak sağlık çalışanlarını alkışlayanlarla dolu sokaklar. Büyükanne ve büyükbabalara cam bölme ötesinden tanıştırılan bebekler, ortak çabayla hayır işleri için bir araya gelen komşu-

lar ve topluluklar. Anlatı değişti, toplumun hikâyesi yeniden ve farklı şekilde dokundu. Masallar ve deneyimler, uzaktan da olsa paylaşılmaya başlandı. Hayat döngüsü tasasıyla, mutluluğuyla, boşluğu ve neşesiyle yoluna devam etti.

Hikâyeler yeniden önem kazandı. Birini canlı olarak göremezseniz, o kişinin hayat hikâyesi anılar için, sevgiyi ve şefkati sürdürmek için hayati değer kazanır. Bu kitabı yazarken içinde bulunduğumuz durum işte buydu. Hollanda’da Arjen, İngiltere’de Stu ve İrlanda’da Ronnie: Mesafe ve zamanın ayırdığı, ama ortak deneyimlere ve internete dayalı ortak bir hikâyeye birbirlerine bağlanmış üç kişi.

Bu oluşumun ilk sonucu, bütünüyle Arjen’in tasarlayıp yazdığı Felemenkçe bir kitap oldu. Yazma dürtüsünü daha 2019 yılının güneşli bir sabahında, Belçika’da bir alışveriş cadde-sinde yürürken hissetmişti. Kapağına kırmızı harflerle “HEP-Sİ HİKÂYE” yazılı, kare şeklinde mavi bir kitaba rastlandığında, yüreği hızla çarpmaya başlamıştı. Arjen hakkında bilmeniz gereken en önemli şey, her şeyin hikâyeden ibaret olduğuna inanmasıdır. O an, Stu’nun her zaman söylediği şeyi hatırlamıştı: “Geçmiş bir hikâye, gelecek de bir hikâye ve hikâye olmayan tek şey şimdiki zaman. Ve böyle der demez, o da hikâyeye oldu bile!” Ne yazık ki küçük mavi kitap, hikâyeleri hikâye anlatıcılığının gerçek gücü olan insanlar arası etkileşim için değil, sadece tekyönlü fikirleri yansıtmak amacıyla kullandığı için düş kırıklığı olacak, yine de şu an elinizde tuttuğunuz kitabın yolunu açacaktı. Ne diyelim, neticeye bakalım.

Hikâyeler, bizleri bir arada tutan tutkal; hikâye anlatıcılığı da o tutkalın yayılmasıdır. Fikirleri, düşünceleri ve ideolojileri, masalları ve mucizeleri ifade etmek için ne kadar çok mürekkep harcandı ve harcanıyor. Hikâyeler bütün bunların ve çok daha fazlasının can suyudur. Bu kitapta sizleri bir yolculuğa, aslında son yıllarda yaptığımız yolculuklardan bazalarına, hikâye anlatıcılığının pek çok yönden ve pek çok anlamda merkezde bulunduğu yolculuklara götürmek istiyoruz. Bunlar, hikâyeler ve onların gücü sayesinde, ayrıca “yanlış” amaçlarla kulla-

nılıp özgünlükten yoksun olduklarında yarattıkları uçurumlar sayesinde de çıktığımız keşif yolculukları. Hikâyeler sağaltabilir, insanları bir araya getirip mutluluğu çoğaltabilir. Hikâyeler son derecede yıkıcı da olabilir. Bunlardan biri olmadan diğerlerinden de söz edilemeyeceğinden, hikâye anlatıcılığını ele alabilmek için bütün bu bakış açılarının değerlendirilmesi gerekir.

Bu kitap güzel bir hikâyenin nasıl düzenlenip kurgulanacağına, nasıl anlatılacağına neredeyse hiç değinmiyor. Bunu öğrenmek isterseniz, önerilebilecek bazı çok iyi kitaplar ve hiç önerilmemesi gereken kötü örnekler var. Bu kitaplardan çoğunun Steve Jobs'u zamanımızın en iyi hikâye anlatıcısı olarak göstermesini biraz şaşırtıcı buluyoruz. İyi bir hikâyenin ürünlerinizin ya da hizmetlerinizin satışını artıracığını anlatan pek çok kitap var. Ancak biz burada, hikâye anlatıcılığıyla toplumda neler başarabileceğinize odaklanacağız.

Kitabın ilk bölümünde, farklı koşul ve topluluklarda hikâyelerle çalışmanın hangi temellere dayandığını açıklayacağız. 2. Bölüm'de, bu konu pratik olarak geliştirilecek. Bunu, hikâye anlatıcılığının belirli alanlarda uygulanmasıyla ilgili bir bölüm izleyecek. Kitap son yıllarda geliştirdiğimiz alıştırmalarla, Paylaşarak Bağ Kur Yöntemi'yle, ayrıca ister bize ister başkalarına ait olsun, hikâyelerle çalışmaya, onları soluyup sevmeye başlamaları için herkese yönelttiğimiz bir davetle sona erecek. Bu kitapta, patikalarında ve keçiyollarında gezinebileceğimiz bir manzara resmi çiziyoruz. Bu manzaranın içinde, hikâyelerin dünyasına dalmak ve bunları sayısız biçimde uygulayabilmek için hiç tükenmeyecek imkânlar bulacağız. Arada bir, patikadan ayrılabilir ve sizi ağaçların arasındaki bir açıklığa, "Kamp Ateşinin Başında" adını verdiğimiz hikâye anlatıcılığı çemberlerimizden birine götürebiliriz.

"Biz" derken, sadece Arjen, Stu veya Ronnie demek istemiyoruz. "Biz", Amsterdam Hikâye Anlatıcılığı Merkezi'nde bir araya gelmiş, son birkaç yılda dünyanın çeşitli harika yerlerinde birlikte hikâye anlatıcılığı atölyeleri düzenlemiş ve bunlara katılmış kişileri ifade ediyor. Bu atölyelerde yaşanan deneyimler, kitabın temelini oluşturuyor. Her biri, kitabın ilerleyen bö-

l mlerinde devam edecek yolculuğın ayrılmaz parçaları olacak; onlar olmasa, bu kitap yazılamazdı.

Belirttiđimiz gibi Arjen'in yazdığı ilk kitap olmasa, bu eser de mümkün olamazdı; bu nedenle ona sonsuz teŐekkür boruluyuz. Hikâye anlatıcılığının Şaşırtıcı dünyasına yapacağımız bu harika yolculukta, bize katıldığınız için bir teŐekkür de size, sevgili okur.

Yolculuk bir maceradır ve anlamsızlık, tuhaflık, neŐe ve üzüntü barındırır. Macera yüreğin çarpmasına, zihninin merak edip gezinmesine neden olup ruhu  zg rleŐtirir. Bu kitabı yazmak maceralı bir yolculuktu; ortak anlayıŐın, baŐını sallayıp onaylamanın, tartıŐıp anlam araŐtırmanın, insanlık, hayat ve hikâyeler üzerinden birleŐmenin yolculuğu. Her Őeyden  te, her zaman sevgiyle anacağımız bir deneyimdi. Umudumuz ve duamız, sevgili okur, bu kitabı okumanın size de bize yazarken verdiği kadar çok deneyim kazandırması.

ARJEN BAREL - STU PACKER - RONNI GURWICZ